

A földön heverő könyvhalomtól az adatbázisig

Interjú Kiss Tamással, a Győri Egyházmegyei Gyűjteményi Központ könyvtárossával

Mióta dolgozol Győrben, az egyházmegyei könyvtárban? Hogyan indult a pályafutásod? Mi vezetett ahhoz, hogy egyházi gyűjteményben helyezkedj el?

Novemberben lesz 30 éve, hogy a Győri Egyházmegyei Könyvtárban dolgozom. Akkor közgazdász-újságíró diplomám volt, így jogos lehet a kérdés, hogyan kerültem egy egyházi gyűjteménybe. A helyzet az, hogy 1996-ban járt Győrött II. János Pál pápa, s engem a láto-

gatást előkészítő bizottságba kértek fel, hogy a médiával kapcsolatos ügyeket intézzem. A pápa-látogatás után kaptam az ajánlatot, hogy maradjak az egyházmegye keretén belül. A könyvtárban röviddel azelőtt történt egy sajnálatos bűncselekmény, aminek következményeként mindenkit elküldtek az intézményből. Így kerültem oda, természetesen vállalva, hogy régi könyves könyvtáros képesítést szerzek. Ezt a JATE-n végeztem el a Monok István irányította tanszéken.

Mit tekintesz az itt töltött időszak legfontosabb szakmai eredményének, mérföldkövének?

Az említett eset után, az állomány rendezését és ellenőrzését a megyei könyvtár régi könyves szakembere Horváth József, néhány könyvtáros munkatársával kezdte el, s én ebbe a folyamatba kapcsolódtam bele. Másfél évbe telt míg a több köbméternyi kötet visszakerült a helyére, és megtörtént az egész állomány tételes ellenőrzése. Ez önmagában egy nagy feladat volt. Ahogy az is, hogy az egyházmegye plébániáiról beszállítsuk a régi könyveket, és integráljuk az állományba. A három évtizedből negyedszázadig egyedül voltam könyvtáros, így az állomány digitális feldolgozásával csak minimális szinten tudtam foglalkozni. Viszont egy új fejlesztésnek köszönhetően ennek az évnek a végére befejeződik a 70 000 kötet alapadatainak adatbázisban történő rögzítése. Szóval, azt, hogy a földön heverő könyvhalomtól eljutottunk idáig, ezt tekintem a legfontosabb eredménynek.

A könyvtár régóta egy intézményi egységben működik az egyházmegyei kincstárral is. Milyen előnyökkel, kihívásokkal jár ez a mindennapi életben?

Valóban, az intézmény neve is Győr Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár volt, amikor idekerültem. 2021-ben pedig egyesültünk a levéltárral gyűjteményi központ néven. Az együttélés nyilván többletfeladattal is jár. Sőt az első 25 évben, amíg a kincstár és a könyvtár igazgatója voltam a múzeumi kiállítási munkák jóval több időt követeltek. Ebben az időszakban 42 időszakos és 5 állandó kiállítást készítettünk. Ezért is szorult háttérbe a könyvtár, s ezt a lemaradást próbálom megpótolni a még hátralevő időszakban. Nyilván a közös intézményben is megmaradtak a kiállítási feladatok, de azok jobban megoszlanak a munkatársak között.

A gyűjteményben végzett munkád során milyen kép alakult ki benned a könyvtárad küldetésével, az egyházi intézményrendszerben betöltött szerepével kapcsolatban?

Nálunk a kiállítások miatt mindig erős volt a muzeális funkció. Ez feltételezi az értékek megőrzését, feltárását és bemutatását. Szerintem, minden régi könyves kollégában felmerült a kérdés, vajon mennyire van haszna a munkánknak. Én azt látom, hogy egyre kevesebb a kutató, s úgy tűnhet olyanok vagyunk, mint azok az írók, akik az íróasztalfióknak alkotnak. Fontos állandóan tudatosítanunk, hogy a régi könyvek, amelyekkel foglalkozunk, az az emberi emlékezet, s egyben a nemzeti örökségünk része. Fontos és szép feladat ennek a megőrzése és közkinccsá tétele.

Hogy látod az egyházi könyvtárak helyzetét a hazai kulturális területen? Mennyire láthatóak a szélesebb szakmai és civil közönség számára?

Az egyházi könyvtárak a kulturális és művelődési terület megkerülhetetlen szereplői. Gondoljunk csak arra, hogy ezek az intézmények őrzik a hazai régi könyves állomány jelentős részét, vagy arra, hogy számos egyházi könyvtár felsőoktatási intézmény hallgatóit és tanárait szolgálja ki. Fontos, hogy mi felismerjük a szerepünket, s az ebből adódó feladatokat. Tennünk kell azért, hogy megismerjük az értékeinket, s hogy hozzáférhetővé tegyük az általunk őrzött kulturális örökséget. Mindezt a mai technikai színvonalon kell tegyük, nem szabad, hogy a látogatók azt érezzék, egy „poros” intézménybe léptek be, amelynek nem sok köze van a mai élethez.

Milyen fejlesztési irányokat, célokat látsz magad előtt a következő évekre? Van-e valamilyen kiemelt projekt, amely meghatározza a közeljövőt?

Tavaly ősszel kezdtünk egy új projektbe, amelynek a lényege az, hogy a mesterséges intelligencia segítségével a katalóguscédulák adataiból, minden elemére kereshető, ellenőrzött adatbázist készítsünk. Ezzel sok éves munkát végezhetünk el pár hónap alatt. Eredményeként az alapadatok azonnal bekerülnek az adatbázisba, a könyvtáros pedig foglalkozhat az egyes kötetekre vonatkozó egyedi jellemzők leírásával. Így még egy nagy állomány is rövid időn belül feldolgozottá, s ezáltal nyilvántarthatóvá és kutathatóvá válhat.

Egy másik AI-projektünk a tartalmi feltárás egyszerűsítésére és támogatására irányul. Próbálkozunk azzal, hogy egy adott dokumentumkör tartalmi elemeire a természetes nyelv segítségével tudjunk kérdezni. Például mi digitalizáltuk a kisnyomtatvány-állományunkat. Most teszteljük, hogy a több ezer darab, néhány oldalas, latin, magyar, német nyelvű kiadvány tartalmára vonatkozó kérdéseinkre minél pontosabb válaszokat kapjunk. Például: le tudjuk szűrni azt, mely kisnyomtatványok foglalkoznak, mondjuk, Zichy Ferenc püspök tevékenységével. Az AI beleolvas a digitalizált dokumentumállományba, és kiválogatja azokat, amelyek megfelelnek a kérdésünknek. Ezt követően további szűkítő kérdést tehetünk fel, arra vonatkozóan, ami minket érdekel Zichyvel kapcsolatban.

Azt gondolom, ezek új távlatokat nyitnak a tájékoztatói vagy éppen a kutatói munkáknak.

Melyek a legnagyobb kihívások, amelyekkel ma egy egyházi könyvtárnak szembe kell néznie – akár szakmai, akár fenntartói, akár társadalmi szempontból?

Jó értelemben versenyképesnek kell lennünk, ami azt jelenti, hogy minél szélesebb körben ki kell tudjuk elégíteni a könyvtárhasználók igényeit. Gyors, pontos tájékoztatás, adatszolgáltatás mellett, színvonalas előadások, múzeumpedagógia foglalkozások, minőségi kiállítások szervezése is egyre inkább a feladatkörmünkbe tartoznak.

Miben látod az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének legnagyobb erejét és jelentőségét a hazai könyvtárszakmai szervezeteken belül?

Abban, hogy közösséget teremt intézményi és emberi szinten egyaránt, s képviseli ennek a közösségnek a szakmai és egyéb érdekeit. Fontos, hogy az EKE folyamatosan monitorozza a tagkönyvtárait, hogy mire van szükségük a hatékony minőségi munkához, s megkeresse azokat a fórumokat, ahol ezeket feltételek meg tudják teremteni. Itt nem csak a minisztériumokra, vagy a pályázatokra gondolok, hanem adott esetben a fenntartókkal való kapcsolattartásra is.

Régikönyves szakemberként milyen feladattal foglalkozol legszívesebben? Mire vagy a legbüszkébb gyűjteményi dolgozóként?

Bár, ahogy mondtam, sok szép kiállítást rendeztünk, mégis a legnagyobb öröm számomra, ha egy régi kötetet a kézbe vehetek, megcsodálhatom a szép tipográfiáját, könyvdíseit, illusztrációit. Az, hogy – jobb esetben – megfejtethetem a történetét, kideríthetem a tulajdonosokat, s ezt az ismeretet rögzíthetem a következő nemzedékek számára, amelyek bizonyára folytatni fogják ezt a munkát, ahogy mi is tettük az elődök örökségével.

Régóta te szervezed a győri Könnyező Szűz Mária kegykép zarándoklatait, az írországi kapcsolatokat. Ennek a nemzetközi kultusznak a szervezése, életben tartása milyen feladatokat, lelki élményt jelent a számodra?

A győri bazilika háromszoros búcsújáráhely: itt őrzik a Szent László-hermát, a Könnyező Szűzanya-kegyképet és Boldog Apor Vilmos földi maradványait. Egyházi gyűjtemény munkatársaként mindig is kötelességemnek éreztem az elmúlt harminc évben az ezekhez kapcsolódó kultusz megőrzését, a tiszteletük terjesztését. Nagy eredménynek tartom, hogy sikerült megvalósítanunk, hogy a három ereklyének állandó kiállítása legyen a Káptalandombon. A Könnyező Szűzanya tiszteletének írországi megőrzését Louis Page atya bízta rám a 1990-es évek végén. Azóta ennek támogatására létrehoztuk az Ír–Magyar Kulturális Napokat, amelyet évenként váltásban Győrött, illetve Írországból rendezünk meg. Most októberben Galway-ben kerül sor a rendezvényre, amelyen egy kiállítással és egy filmvetítéssel veszünk részt. A kulturális napok alatt áldják meg azt a kápolnát a galway-i székesegyházban, ahol a győri kegykép másolatát helyezik el. Így az Ír Madonnaként is tisztelt Könnyező Szűzanyának új kultushelye lesz a zöld szigeten. Hálás vagyok a Jóistennek, hogy mindennek részese lehetek.

Az interjút készítette

BARANYA PÉTER

Piarista Rend Magyar Tartománya

Központi Könyvtára